BEHANDELING VAN BAARMOEDER-HALSKANKER

Wat is **immunotherapie?***

*In deze brochure wordt enkel anti-PD-1 immunotherapie in detail uitgelegd.
PD-1: Programmed-Death Receptor 1

Je persoonlijk werkdocument

Deze folder is je persoonlijk werkdocument. Aarzel niet om alvast je naam, telefoon, e-mail en postadres hieronder in te vullen. Achteraan in de brochure kan je ook de contactgegevens van je behandelend team noteren. Vergeet niet om hun gegevens aan te vullen naarmate je hen leert kennen.

Mijn contactgegevens

Hallo,

Na de diagnose van kanker staat je wereld op zijn kop. Je hoofd zit vol met vragen, maar waar kan je antwoorden vinden? Op het internet staat heel veel informatie, maar dokter Google is niet altijd je beste raadgever. Hoe kan je weten welke informatiebronnen je kan vertrouwen?

Om jou hierbij te helpen werd deze folder ontwikkeld, samen met andere kankerpatiënten en hun begeleiders. De bedoeling is zeker niet om je te overladen met een hoop wetenschappelijke informatie, maar wel om een antwoord te bieden op de meestgestelde vragen.

Tijdens je behandelingstraject is het vooral zeer belangrijk om een goede communicatie te hebben met je medisch team. Om dit te vergemakkelijken hebben we verschillende plaatsen voorzien in de brochure waar je notities kan nemen en je vragen noteren.

Notities

Hier kan u al uw opmerkingen en vragen noteren, maar ook uw bezorgdheden en ongerustheden. Dit kan u helpen om er nadien gemakkelijker over te praten met uw zorgverleners.

Welke informatie vind ik in deze brochure?

1. Wat is baarmoederhalskanker?

p.08 Hoe ziet de baarmoederhals eruit?
p.09 Hoe ontwikkelt baarmoederhalskanker zich?
p.09 Waar en in welk type cel ontstaat baarmoederhalskanker?
p.10 Wat zijn de verschillende soorten baarmoederhalskanker?
p.10 Wat zijn de verschillende stadia van baarmoederhalskanker?

2. Hoe wordt baarmoederhalskanker behandeld?

p.16 Hoe kan mijn kanker worden behandeld?
p.18 Wat zijn de verschillende mogelijke behandelingen voor baarmoederhalskanker?

3. Waarom immunotherapie gebruiken om kanker te behandelen?

p.28 Welke rol speelt het immuunsysteem in ons lichaam?
p.31 Hoe kunnen kankercellen ontsnappen aan het immuunsysteem?
p.32 Hoe werkt immunotherapie?
p.33 Waarom immunotherapie gebruiken om baarmoederhalskanker te behandelen?

4. Wat zijn de bijwerkingen van immunotherapie?

p.35 Wat is een bijwerking en waarom treedt ze op?
p.35 Waarom kunnen er bij immunotherapie bijwerkingen optreden?
p.36 Wat zijn de meest voorkomende bijwerkingen?
p.37 Wat te doen in geval van bijwerkingen?

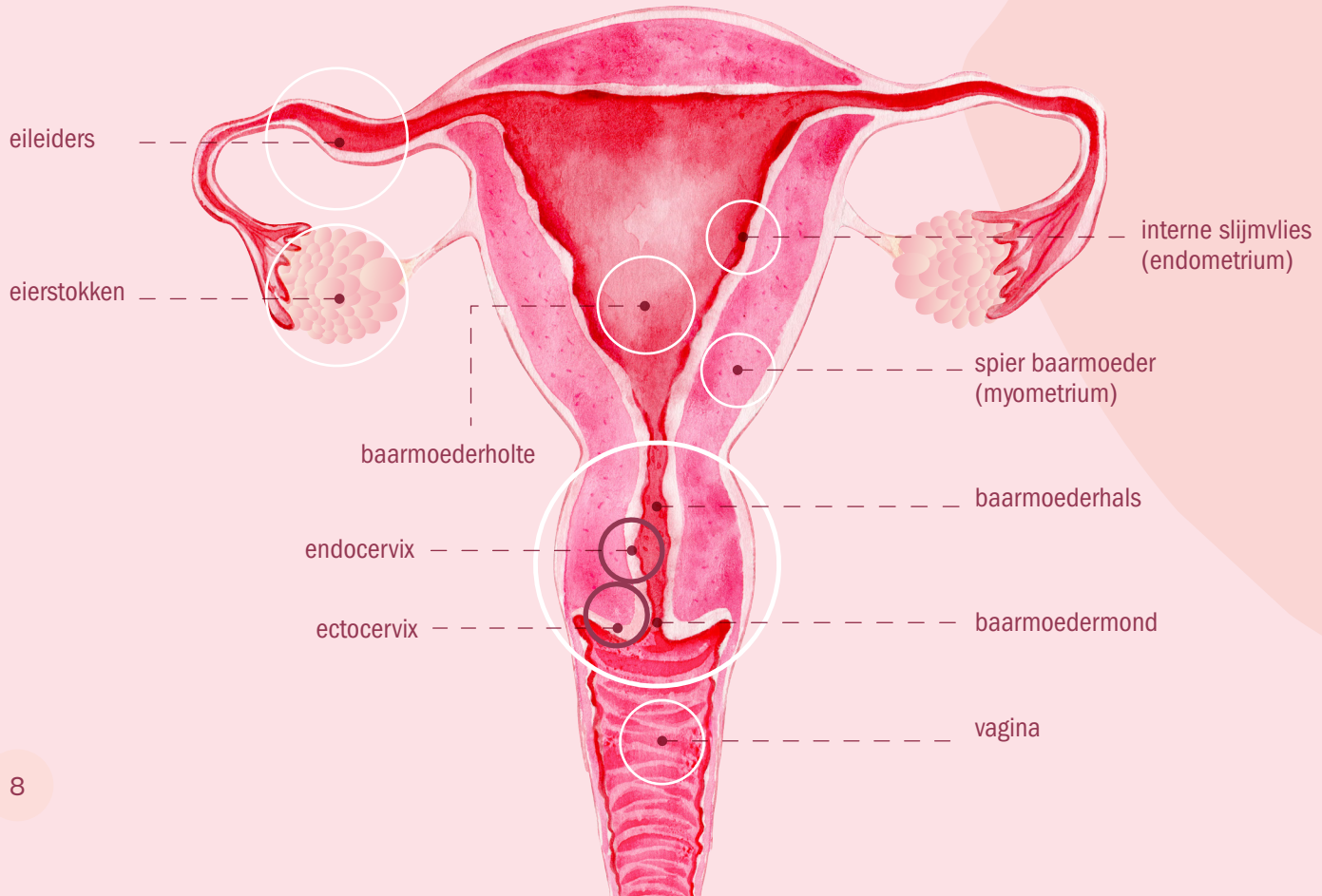
p.34, 39 Aanvullende informatie
p.40 Andere interessante websites
p.40 Referenties

1.

Wat is baarmoederhalskanker?

Hoe ziet de baarmoederhals eruit?[2]

De baarmoeder is een essentieel onderdeel van het vrouwelijke voortplantingssysteem. Dit orgaan bevindt zich onder de blaas en voor het rectum. De baarmoeder bestaat uit een breed gedeelte, het baarmoederlichaam, en een nauwer gedeelte daaronder, de baarmoederhals, die in verbinding staat met de vagina. De baarmoederhals bevindt zich samen met de baarmoeder, blaas en endeldarm in wat we de bekkenholte noemen. Deze holte wordt omgeven door de bekkenwand, een structuur van botten en spieren die de bekkenorganen ondersteunen en beschermen. De baarmoederhals is verdeeld in twee delen die we ectocervix (het 'externe' deel, zichtbaar tijdens een gynaecologisch onderzoek) en endocervix noemen. Deze twee delen zijn samengesteld uit zeer verschillende weefsels.

Hoe ontwikkelt baarmoederhalskanker zich?[1,15]

Hoe ontstaat kanker?

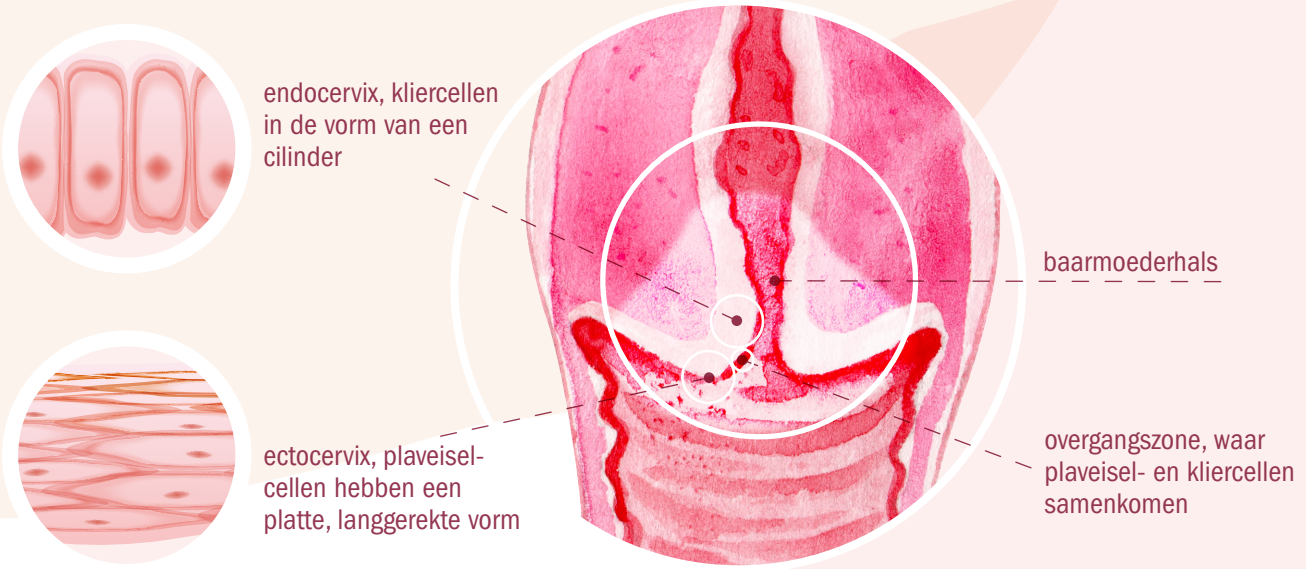
Kanker wordt veroorzaakt door een cel in het lichaam die zich abnormaal gedraagt en zich ongecontroleerd begint te vermenigvuldigen en begint te woekeren.
Baarmoederhalskanker wordt in 99% van de gevallen veroorzaakt door het humaan papillomavirus (HPV).

Het verschil met een goedaardige tumor is dat een kankercel zich ook kan verspreiden naar aangrenzende weefsels en kan binnendringen in andere weefsels in het lichaam waaruit ze niet ontstaan is.

Waar en in welk type cel ontstaat baarmoederhalskanker?[3]

Baarmoederhalskanker begint in de cellen die de baarmoederhals bekleden. De baarmoederhals is het onderste deel van de baarmoeder die het baarmoeder lichaam verbindt met de vagina. De baarmoederhals bestaat uit 2 verschillende delen en is bekleed met 2 type cellen:

- **De endocervix** is de doorgang van de baarmoederhals die leidt naar het baarmoederlichaam en is bedekt met kliercellen die slijm maken.
- **De ectocervix** is het buitenste gedeelte van de baarmoederhals, dit deel wordt door een arts onderzocht met een speculum, een klein hulpmiddel dat helpt om de vagina open te houden. Het is samengesteld uit zogenaamde plaveiselcellen, die de oppervlakkige laag van het epitheel vormen.

Wat zijn de verschillende soorten baarmoederhalskanker?[2,3]

De meest voorkomende typen baarmoederhalskanker zijn:

1 **Plaveiselcarcinoom**
Deze tumor ontstaat vaak in de overgangszone van de baarmoederhals naar de baarmoedermond, waar de plaveiselcellen zich bevinden, die de dunne oppervlaktelaag vormen. Ongeveer 8 op de 10 vrouwen met baarmoederhalskanker hebben een plaveiselcelcarcinoom.

2 **Adenocarcinoom**
Deze tumor ontstaat in de cilindercellen, die samen het klierepitheel vormen. Adenocarcinomen vertegenwoordigen ongeveer 20 procent van de gevallen van baarmoederhalskanker.

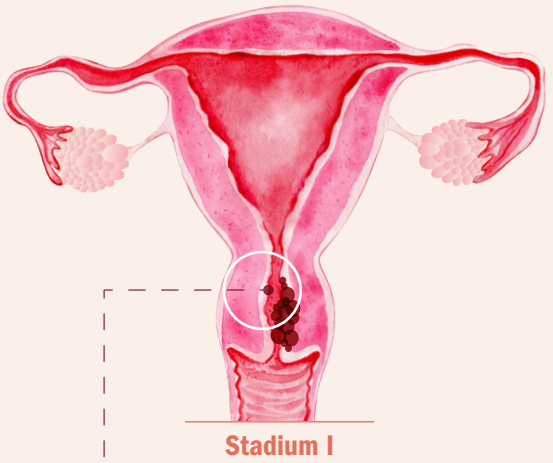
Het gedeelte tussen de ecto- en endocervix is de overgangszone. Hier ontstaan de meeste cervicale kankers. De cellen in de overgangszone ondergaan geen plotselinge verandering naar kanker. In plaats daarvan ondergaan de normale cellen van de baarmoederhals geleidelijk abnormale veranderingen die uiteindelijk tot kanker kunnen leiden.

Wat zijn de verschillende stadia van baarmoederhalskanker?[4,6]

Aan de hand van de verschillende stadia van baarmoederhalskanker kunnen we nagaan, waar de kanker zich bevindt, of hij zich verder verspreidt heeft en of hij zich in andere delen van het lichaam bevindt. Dit wordt gebaseerd op een gynaecologisch onderzoek, beeldvormende scans, biopsies en de afname van een staal van kankercellen, zodat we deze onder de microscoop kunnen onderzoeken.

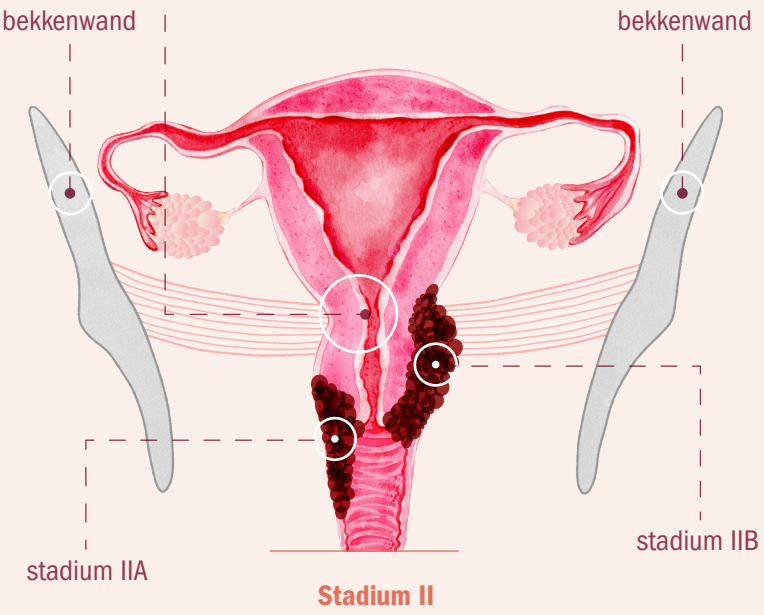
Baarmoederhalskanker kan worden ingedeeld in 4 verschillende stadia.

Elk van deze stadia wordt vervolgens onderverdeeld in substadia, afhankelijk van de grootte van de tumor of de omvang van de invasie van aangrenzende weefsels.

Stadium I

De kanker bevindt zich alleen in de baarmoederhals (het onderste deel van de baarmoeder) en is niet verder verspreid naar andere delen van het lichaam.

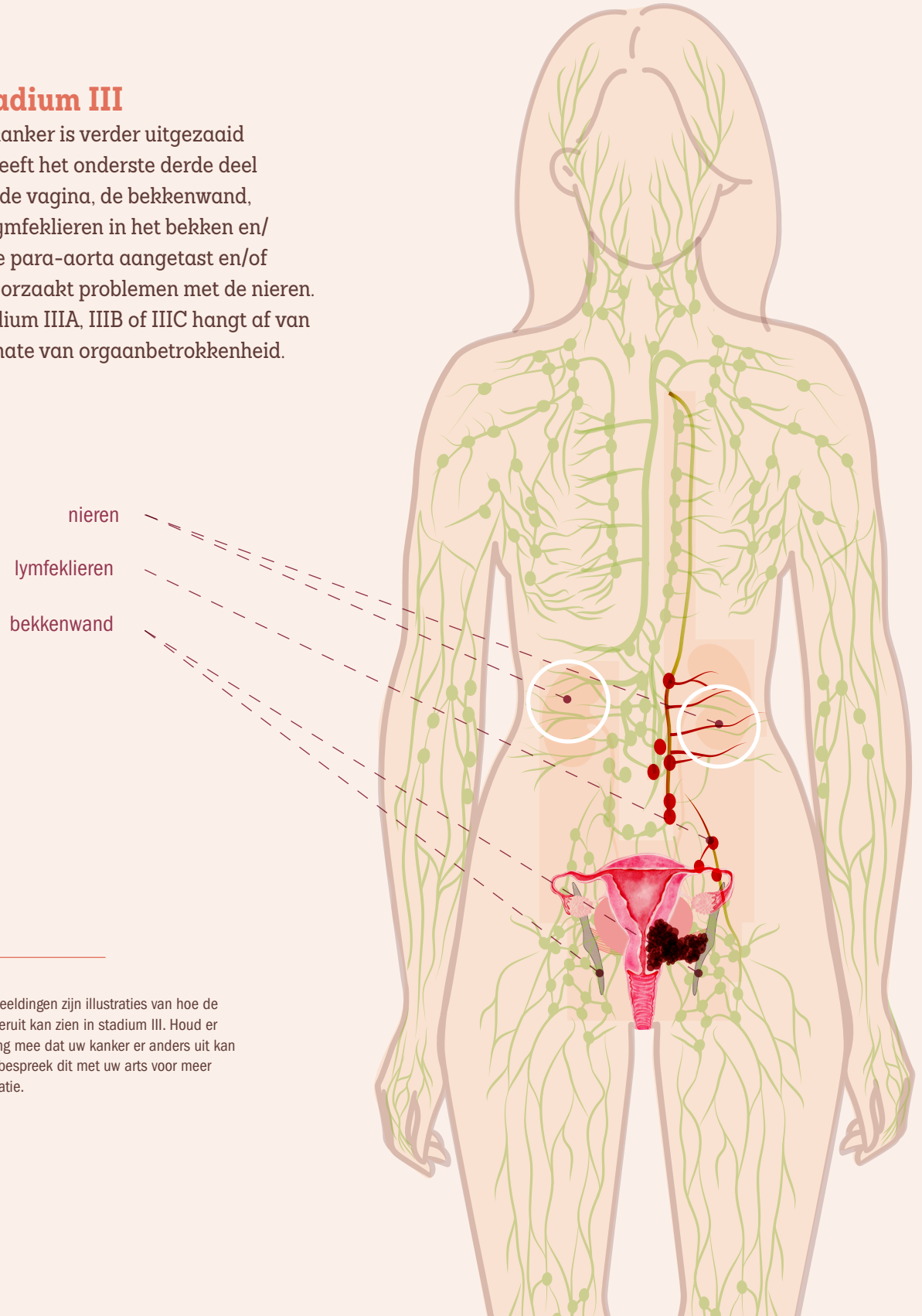

Stadium II

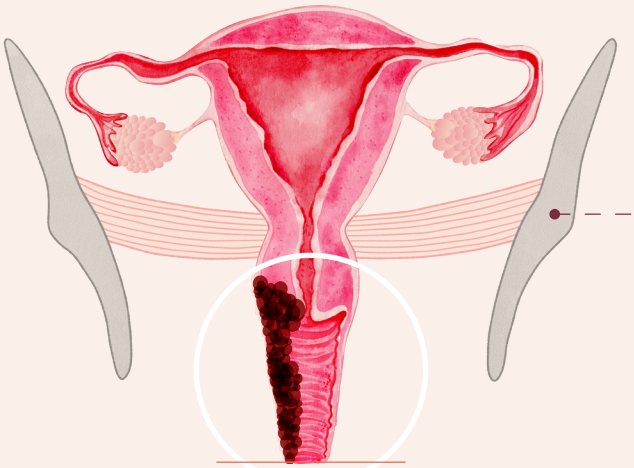
De kanker is verder verspreid, maar heeft de onderkant van de vagina of de bekkenwand nog niet bereikt. Afhankelijk van de mate van beschadiging van de vagina en/of omliggende weefsels spreekt men van stadium IIA of IIB.

Stadium III

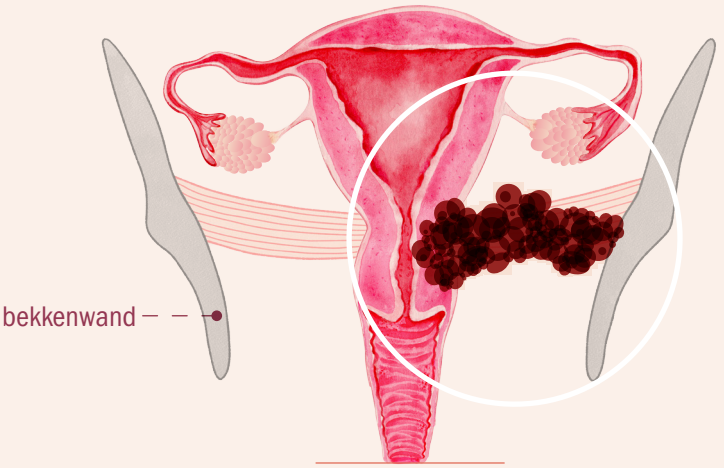
De kanker is verder uitgezaaid en heeft het onderste derde deel van de vagina, de bekkenwand, de lymfeklieren in het bekken en/of de para-aorta aangetast en/of veroorzaakt problemen met de nieren. Stadium IIIA, IIIB of IIIC hangt af van de mate van orgaanbetrokkenheid.

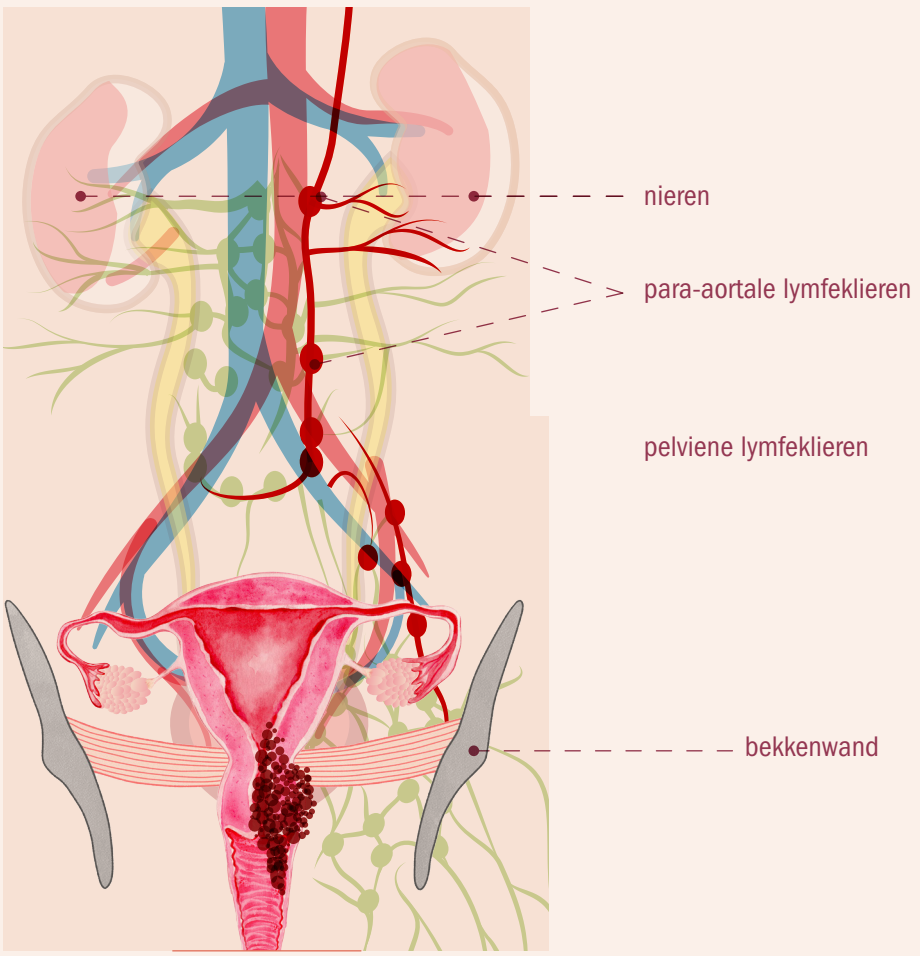
De afbeeldingen zijn illustraties van hoe de tumor eruit kan zien in stadium III. Houd er rekening mee dat uw kanker er anders uit kan zien – bespreek dit met uw arts voor meer informatie.

Stadium IIIA

Stadium IIIB

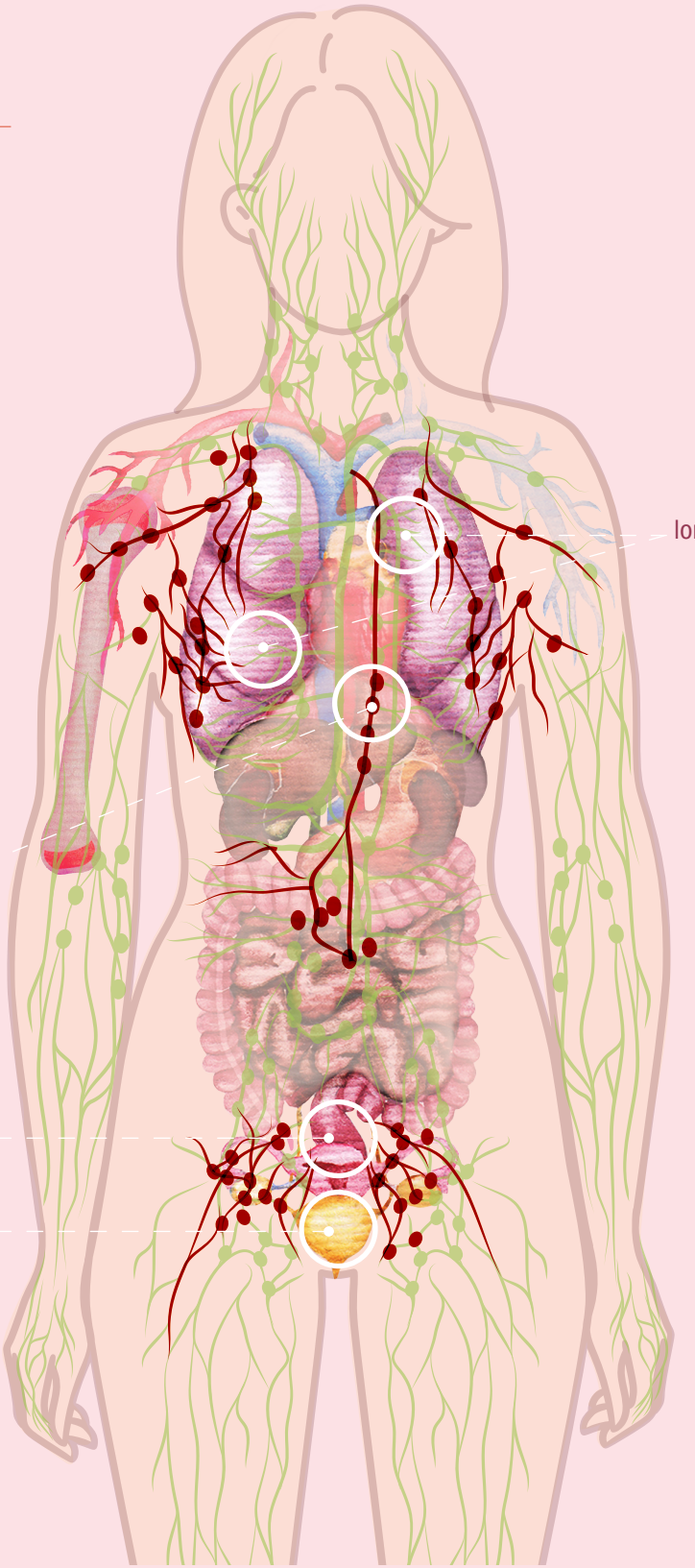

Stadium IIIC

Stadium IV

In stadium IVA is de kanker gemetastaseerd naar de blaas of het rectum, maar niet naar andere delen van het lichaam. In stadium IVB is de kanker verspreid naar andere delen van het lichaam zoals longen, botten of verdere lymfeklieren.

Notities

Hier kan u al uw opmerkingen en vragen noteren, maar ook uw bezorgdheden en ongerustheden. Dit kan u helpen om er nadien gemakkelijker over te praten met uw zorgverleners.

2.

Hoe wordt baarmoederhalskanker behandeld?

Hoe kan mijn kanker worden behandeld?

Kankerbehandeling is erop gericht de kankercellen te elimineren door:

- Ze te verwijderen (chirurgie)
- Ze te vernietigen (met andere middelen dan chirurgie, zoals bestraling of geneesmiddelen)
- Hun groei te stoppen (geneesmiddelen, bestraling)

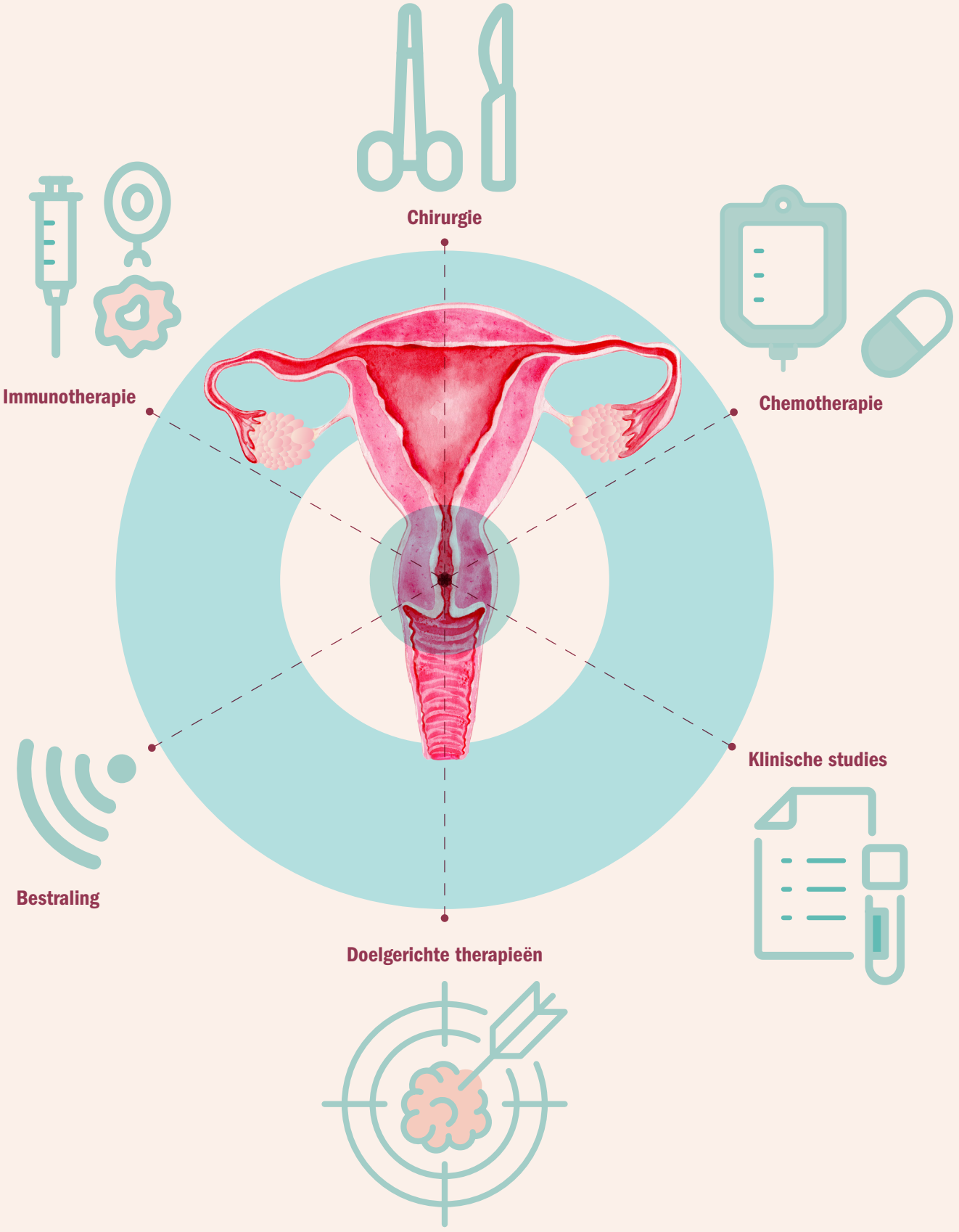
In sommige gevallen kan uw arts besluiten de kanker niet actief te behandelen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als de tumor klein of langzaam groeiend is, of als uw gezondheidstoestand een actieve behandeling niet toelaat.

Hieronder volgt een algemeen overzicht van de behandelingsmogelijkheden voor baarmoederhalskanker:

chirurgie, chemotherapie, radiotherapie of een combinatie van beiden (chemoradiatie), brachytherapie*, doelgerichte therapie, immuuntherapie, klinische studies

Een team van artsen met verschillende specialisaties (oncoloog, gynaecoloog, radioloog, patholoog, ...) bespreekt met u uw algemene toestand, het stadium van de kanker en de meest geschikte behandeling, o.a. afhankelijk van het type baarmoederhalskanker.

*Tumorbestraling waarbij de stralingsbron in het lichaam wordt geplaatst, in direct contact met de tumor. Zie pagina 20 voor meer informatie.

Chirurgie
Immunotherapie
Chemotherapie
Klinische studies
Bestraling
Doelgerichte therapieën

Wat zijn verschillende mogelijke behandelingen voor baarmoederhalskanker?[5,6,8]

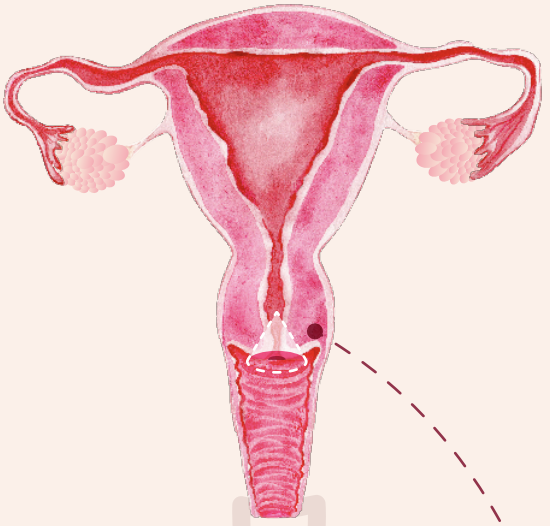
Er zijn verschillende behandelingsmogelijkheden voor kanker die alleen of in combinatie kunnen worden toegediend. Hieronder vindt u meer informatie.

LOKALE BEHANDELINGEN

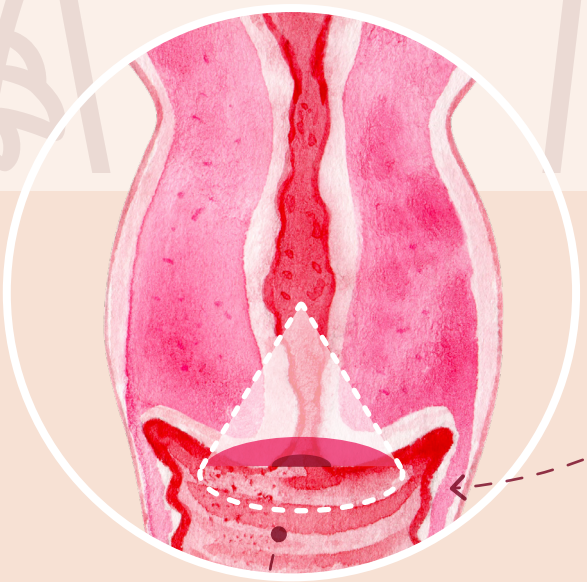
1. Chirurgie

Conisatie

In stadium 1 beperkt uw baarmoederhalskanker zich tot de baarmoederhals. Indien u later nog graag zwanger wil worden kan de arts een conisatie uitvoeren. Een kegelvormig stukje in de overgangszone (transformatiezone) van de baarmoederhals wordt onder lokale of volledige verdoving eruit gehaald. Deze ingreep duurt ongeveer 15 minuten. Dit staal wordt opgestuurd naar de patholoog voor microscopisch onderzoek. Als er zich geen kankercellen aan de randen van de verwijderde weefsels bevinden, kan conisatie alleen volstaan als enige behandeling.

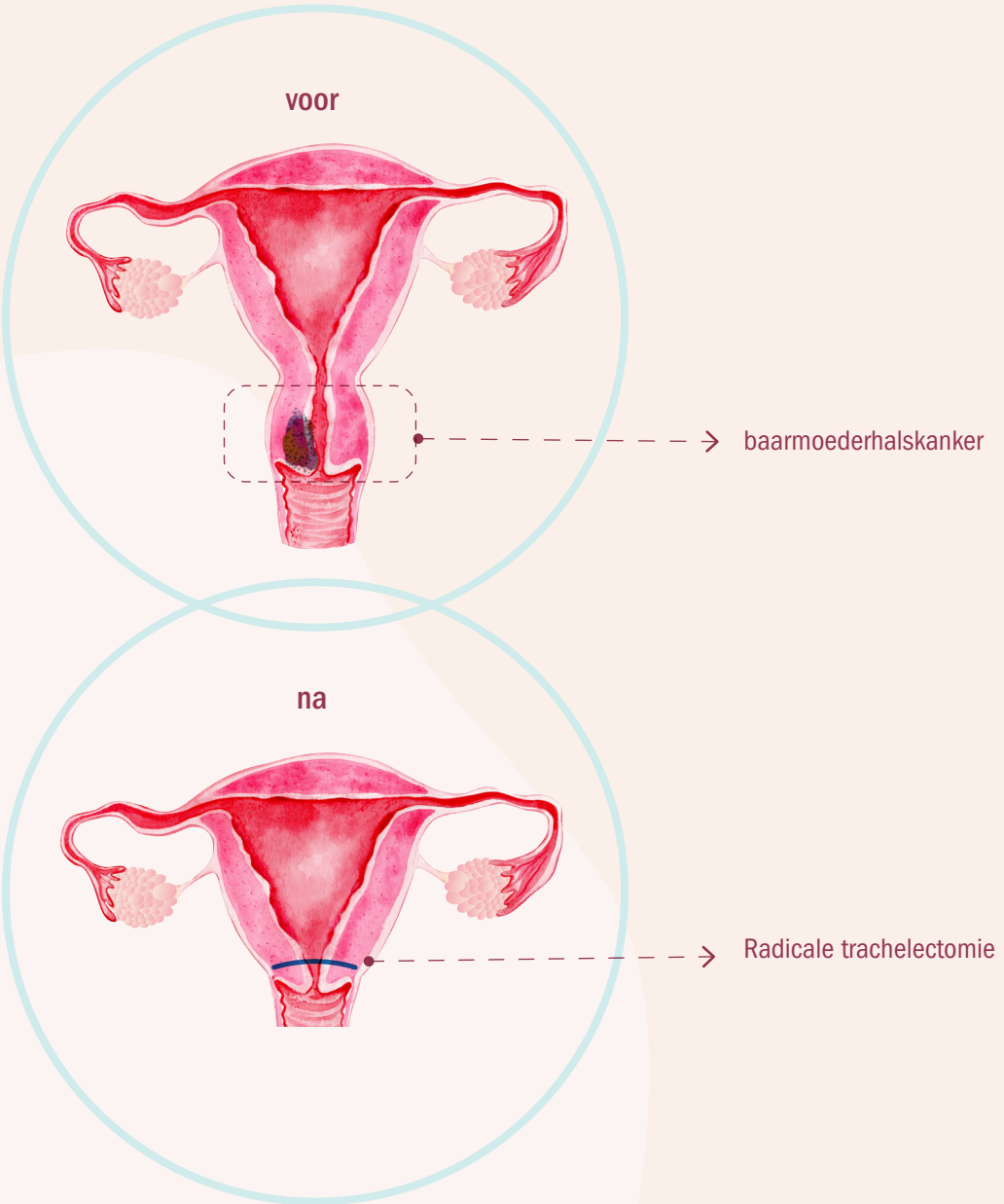
Conisatie

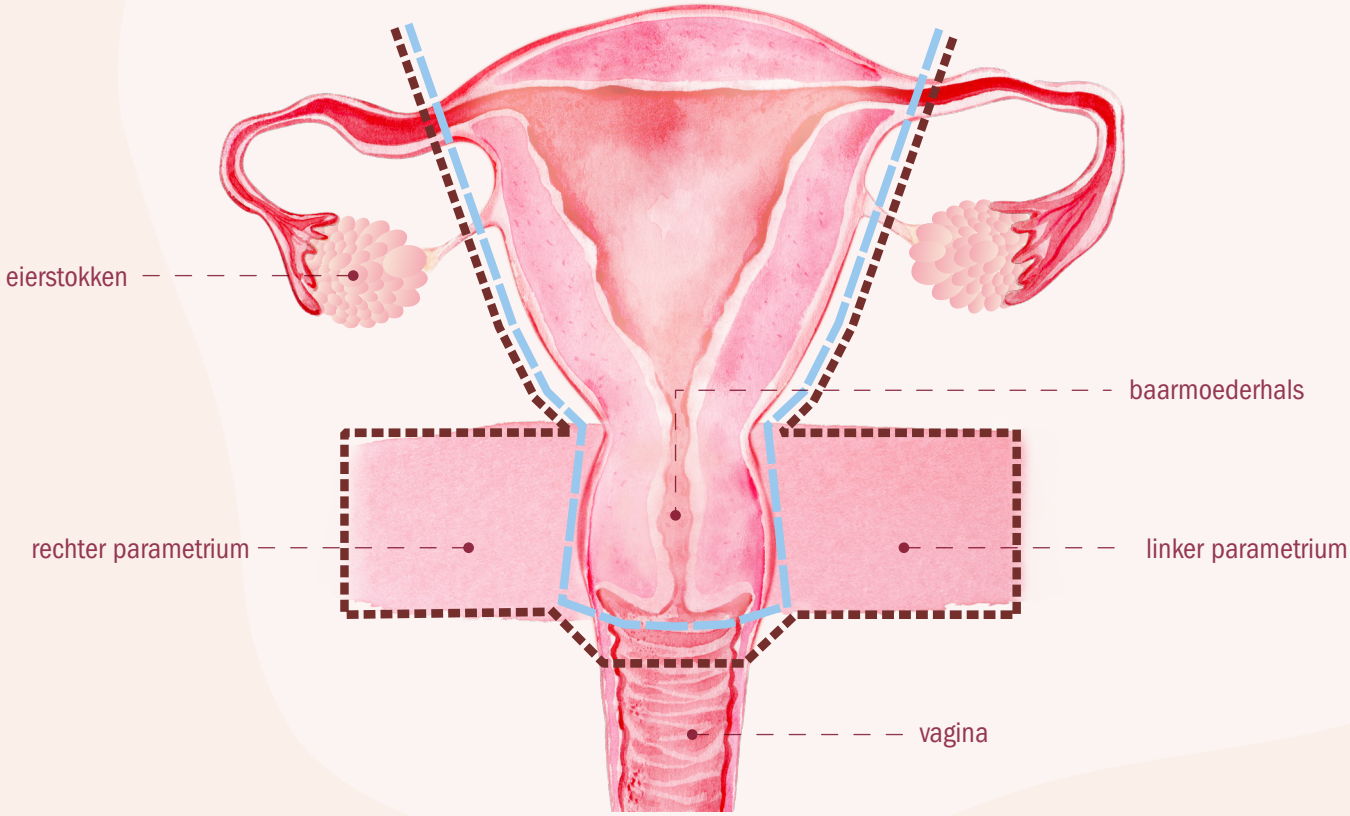

Radicale trachelectomie

Beperkt uw kanker zich tot stadium 1 of 2, is de tumor kleiner dan 2 cm en wenst u op een dag nog zwanger te worden, dan valt een radicale trachelectomie te overwegen (of cervixectomie). Hierbij wordt de baarmoederhals verwijderd evenals het bovenste deel van de vagina en bepaalde omliggende weefsels en klieren.

Hysterectomie

Er bestaan verschillende soorten operaties, afhankelijk van hoe uitgebreid de ziekte is. Uw arts zal de verschillende mogelijkheden en wat deze voor u betekenen duidelijk toelichten.

Totale hysterectomie: hierbij worden de baarmoeder en de baarmoederhals verwijderd.

Radicale hysterectomie: dit is een meer uitgebreide operatie. Naast de baarmoeder en baarmoederhals wordt ook het omliggende steunweefsel (parametrium) en het bovenste deel van de vagina verwijderd.

LOKALE BEHANDELINGEN

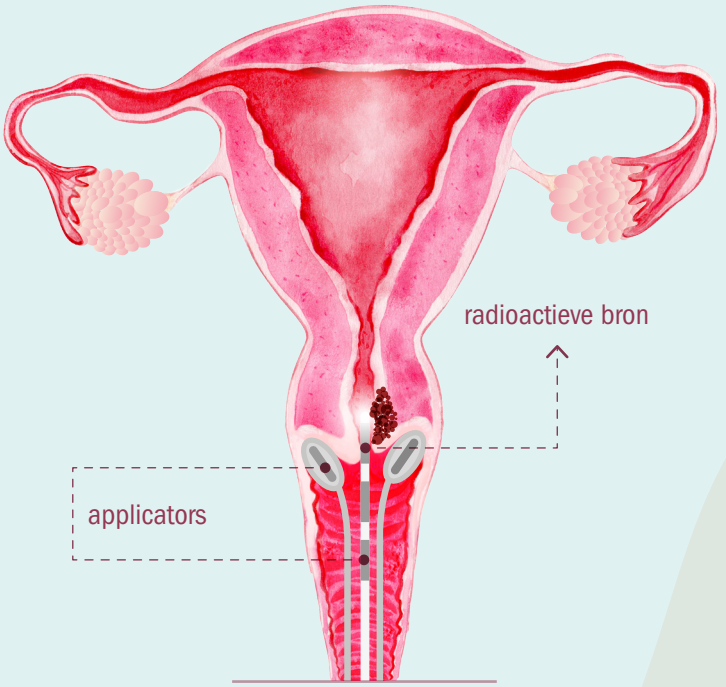
2. Bestraling

In- en uitwendige bestraling

Radiotherapie kan op zichzelf worden gebruikt of voor of na een operatie. Er zijn twee soorten radiotherapie voor baarmoederhalskanker: uitwendige radiotherapie (waarbij de stralingsbron zich buiten het lichaam bevindt) en inwendige radiotherapie, ook wel brachytherapie genoemd, waarbij een stralingsbron in de baarmoederhals wordt geplaatst, in direct contact met de tumor of vlak daarnaast. Deze twee soorten radiotherapie kunnen alleen of in combinatie worden gebruikt.

Hiernaast ziet u een illustratie van het principe van brachytherapie. Bij deze procedure wordt onder plaatselijke of algehele verdoving een klein apparaatje geplaatst dat een radioactieve bron bevat. De behandeling kan enkele minuten tot enkele dagen duren. Als de inwendige bestraling meerdere dagen duurt, wordt deze afgewisseld met pauzes waarin u zorg en bezoek kunt ontvangen terwijl u in het ziekenhuis blijft. Als de bestraling is afgelopen, worden de apparaten verwijderd (hiervoor is normaal gesproken geen verdoving nodig) en kunt u naar huis.[16]

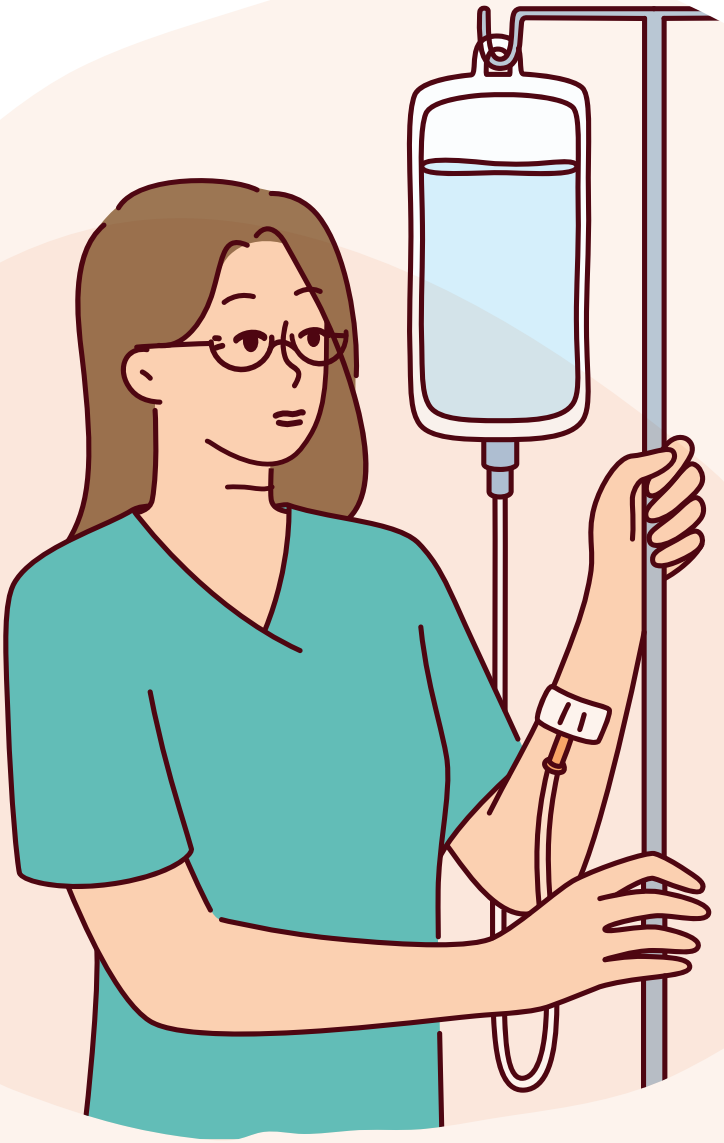
Inwendige radiotherapie (brachytherapie)

Tijdens de behandeling met radiotherapie kan het advies zijn om seksuele omgang te vermijden. Bespreek dit met uw arts als u hier zorgen over heeft. Roken wordt ook sterk afgeraden tijdens de behandeling.[13]

Meer informatie over radiotherapie?

Bezoek ikwordbestraald.be!

3. Chemotherapie

Chemotherapie kan als een afzonderlijke behandeling of als aanvulling op een chirurgische ingreep onder bepaalde voorwaarden worden uitgevoerd:

- Wanneer er een risico op terugkeer bestaat, met name wanneer de tumor omliggende weefsels van de vagina of baarmoeder is binnengedrongen, of wanneer kankercellen de lymfeklieren hebben aangetast.
- Bij de aanwezigheid van uitzaaiingen, waarbij kankercellen andere organen zoals de lever, longen en botten hebben bereikt.

4. Doelgerichte therapieën

Doelgerichte therapieën maken deel uit van wat men 'precisie-geneeskunde' noemt. Hierbij krijgt u medicatie toegediend die kankercellen aanvallen door selectief bepaalde belangrijke stappen in hun functioneren te verstoren. Niet alle tumoren reageren echter op deze doelgerichte therapieën. Daarom moet het medisch team eerst bepalen of de tumorcellen gevoelig zijn voor een specifiek medicijn. Dit proces staat bekend als 'tumorprofilering'.

5. Immunotherapie

Dit type therapie stimuleert het immuunsysteem om de kankercellen te vernietigen. Immunotherapie wordt verderop in deze brochure uitvoeriger beschreven (Hoofdstuk 3, pagina 28).

6. Klinisch-Wetenschappelijke studies

Elke dag werken onderzoekers aan een betere kennis van baarmoederhalskanker. Hierdoor kunnen nieuwe therapieën worden ontwikkeld. Klinische studies zijn voor onderzoekers de enige manier om na te gaan of een nieuwe behandeling, zoals een nieuw geneesmiddel, veilig en doeltreffend is bij mensen.

Houd er rekening mee dat niet al deze behandelingen voor iedereen geschikt zijn. Uw zorgteam zal met u de opties bespreken die geschikt zijn voor uw specifieke situatie om het meest geschikte behandelplan op te stellen.

Vervolg na de behandeling

De tijdstippen van vervolgafspraken verschillen per regio en praktijk; meestal wordt u de eerste 2 jaar na de behandeling om de 3-6 maanden door uw arts gezien, na 3 jaar om de 6-12 maanden en na 5 jaar jaarlijks. Bij elk bezoek zal de dokter u onderzoeken en een bekkenonderzoek uitvoeren. U kunt ook een CT- of PET/ CT-scan voorgeschreven krijgen.

Steungroepen kunnen patiënten en hun familie helpen om baarmoederhalskanker beter te begrijpen en om te leren omgaan met alle aspecten van de ziekte, van de diagnose tot de lichamelijke en emotionele gevolgen op lange termijn. Achterin de brochure kan je nuttige adressen vinden.

Notities

Schrijf hier al je opmerkingen en vragen neer. Op die manier kan je ze gemakkelijk bespreken met je zorgverleners.

3.

Waarom immunotherapie gebruiken om kanker te behandelen?

Laten we nu meer in detail bekijken waarom kanker met immunotherapie behandeld kan worden. Om dit te begrijpen is het belangrijk de rol van het immuunsysteem goed te verstaan.

Welke rol speelt het immuunsysteem in ons lichaam?

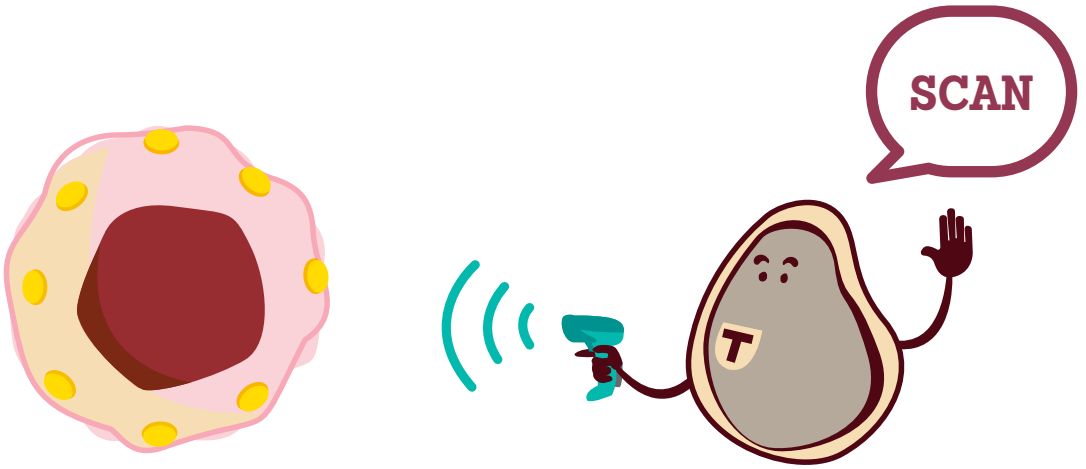
Het immuunsysteem kan gezien worden als een goed georganiseerd leger, dat ons lichaam beschermt.

Belangrijke soldaten zijn de **T-cellen**, dit zijn immuuncellen die continu op patrouille zijn in ons lichaam en alle cellen scannen die ze tegenkomen. Ze kunnen de goede van de slechte cellen onderscheiden door de codes op hun oppervlak te lezen.

Hoe werkt het immuunsysteem?

Gezonde cellen worden met rust gelaten

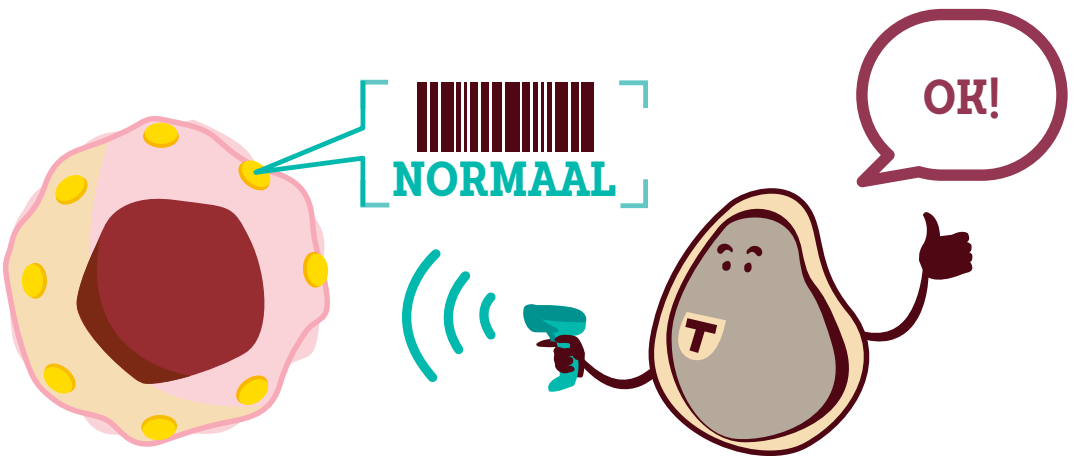
Wanneer een immuuncel een gezonde cel scant, geeft dit de code «normaal».

gezonde cel

immuuncel

De immuuncel zal de gezonde cel negeren en zijn patrouille hervatten.

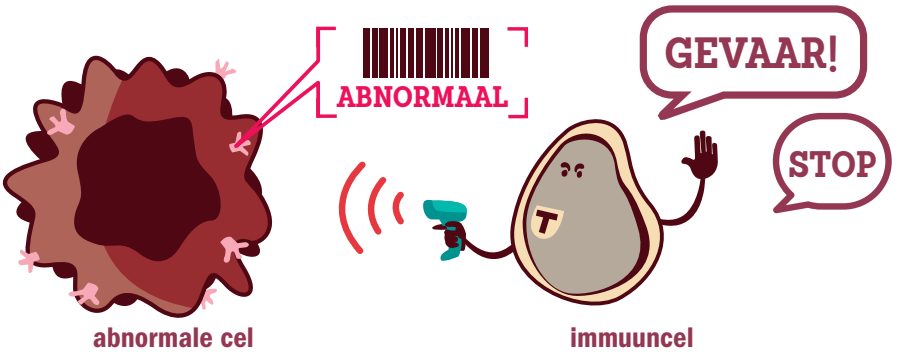
gezonde cel

immuuncel

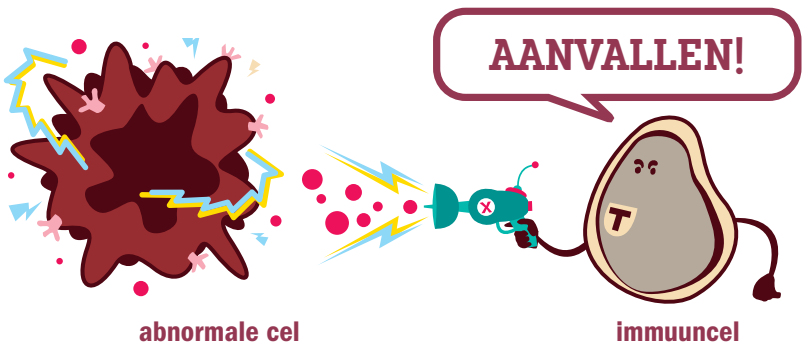
Hoe werkt het immuunsysteem?

Abnormale cellen worden vernietigd

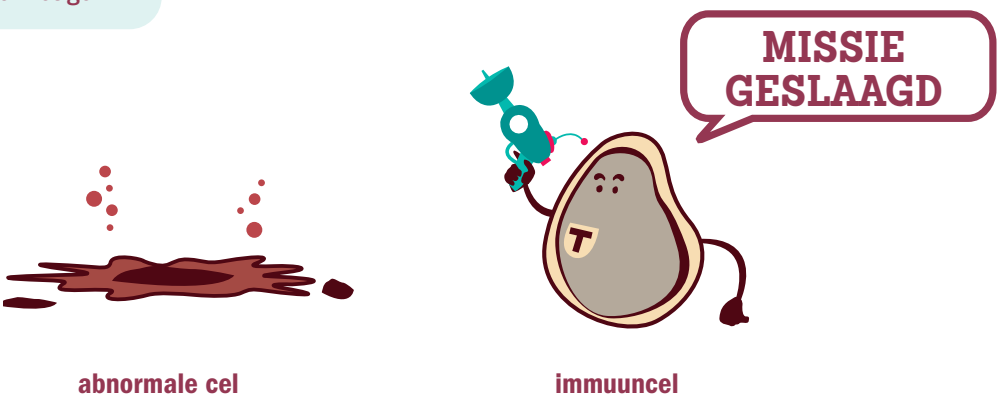
Wanneer een immuuncel een bedreiging scant, leest de code «abnormaal».

De immuuncel zal de bedreiging aanvallen...

... en vernietigen

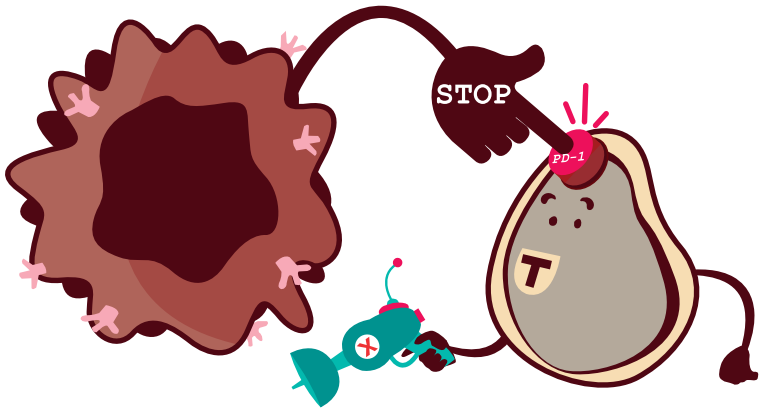

Een bedreiging kan bijvoorbeeld een bacterie of een virus zijn dat het lichaam is binnengedrongen, maar dit kan ook een cel van ons eigen lichaam zijn die zich abnormaal gedraagt, zoals een kankercel.

Hoe kunnen kankercellen ontsnappen aan het immuunsysteem?

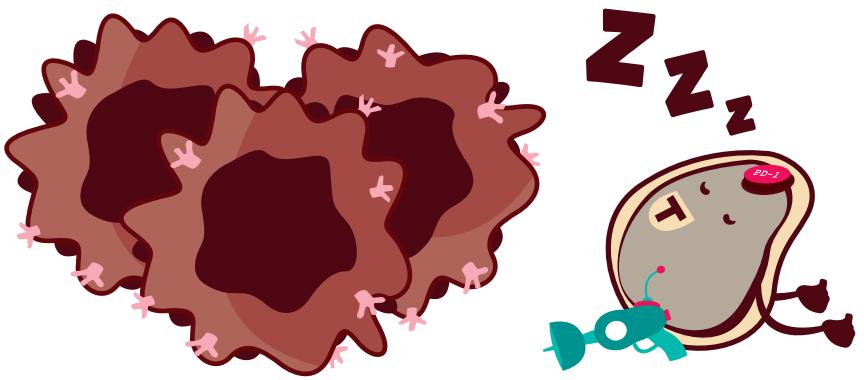
Kankercellen zetten de immuuncellen op "non-actief"

Tijdens de ontwikkeling van een kanker, leren de kankercellen om aan het immuunsysteem te ontsnappen. Een mechanisme dat vaak gebruikt wordt door kankercellen is een **"STOP signaal"** waarmee ze op de **"UIT-knop"** van de immuuncellen kunnen duwen.

kankercel immuuncel

Hierdoor vallen de **immuuncellen in slaap** en kunnen de kankercellen ongestoord verder delen en zich verspreiden in het lichaam.

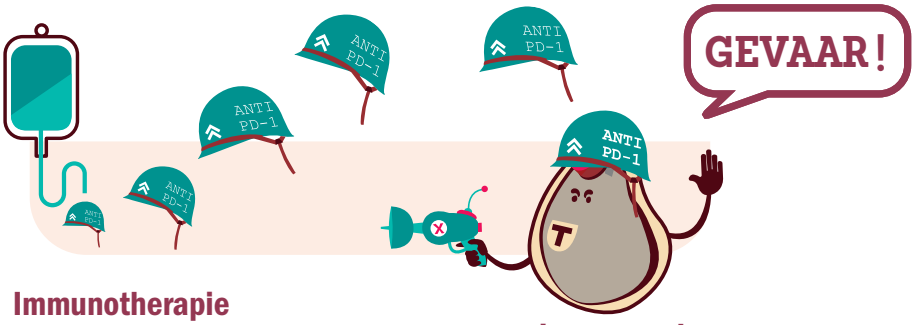
kankercellen immuuncel

In de medische terminologie wordt de "UIT-knop" ("Programmed-Death Receptor 1"), afgekort **PD-1**, genoemd. De "UIT-knop" PD-1 wordt ook een checkpoint genoemd omdat deze de activiteit van de immuuncellen regelt.

Hoe werkt immunotherapie?

Immunotherapie heractiveert het immuunsysteem

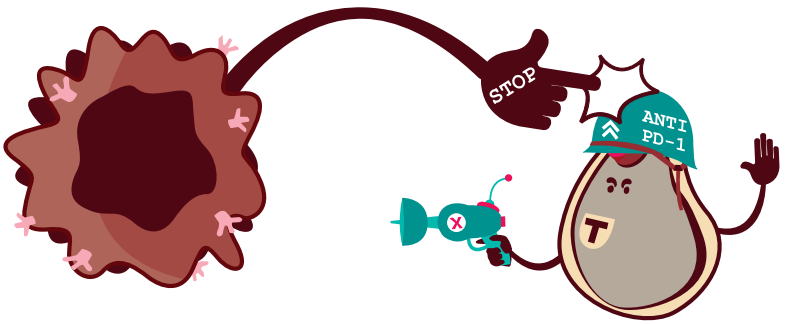
Immunotherapie zal de **immuuncellen extra uitrusting** geven, die hun "UIT-knop" beschermt.

Immunotherapie
Extra uitrusting voor de immuuncel

immuuncel

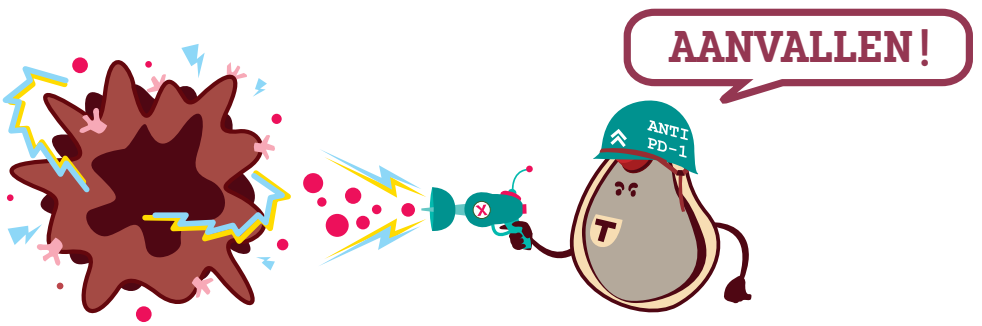
Hierdoor kunnen ze **niet meer uitgezet** worden door de kankercellen.

kankercel

immuuncel

De immuuncellen blijven actief en zullen de kankercellen aanvallen.

kankercel

immuuncel

Dit type immunotherapie blokkeert de "UIT-knop" PD-1 op de immuuncel. Daarom wordt deze **anti-PD-1 therapie (of checkpointremmer)** genoemd. Er bestaan andere types van immunotherapie, maar deze worden in deze brochure niet in detail besproken.

Waarom immunotherapie gebruiken om baarmoederhalskanker te behandelen?[9-14]

Baarmoederhalstumoren zijn tumoren die vaak muteren (de cellen veranderen constant), wat ervoor zorgt dat ze zeer receptief zijn voor immunotherapie. Door immunotherapie te combineren met andere therapieën zoals chemotherapie en radiotherapie verhogen we de celdood wat ervoor zorgt dat dit een goede behandeling kan zijn voor de behandeling van baarmoederhalskanker.

- **Immunotherapie en chemotherapie** hebben beide anti-tumoreigenschappen waardoor ze in combinatie versterkend kunnen werken om kanker te behandelen. Chemotherapie werkt door de groei en/of deling van cellen te blokkeren. Daarnaast staat chemo er ook om bekend dat het de immuunrespons stimuleert, waardoor het lichaam beter reageert op immunotherapie.
  Immunotherapie activeert op zijn beurt het immuunsysteem van uw eigen lichaam, zodat het zich kan verdedigen tegen de kankercellen.

- Bestraling kan immuunonderdrukkende signalen opwekken daarom is het interessant om **immunotherapie en bestraling** te combineren, want dit kan helpen om het immuunonderdrukkend effect te voorkomen en zo het stimulerend effect van bestraling te versterken.

Notities

Hier kan u al uw opmerkingen en vragen noteren, maar ook uw bezorgdheden en ongerustheden. Dit kan u helpen om er nadien gemakkelijker over te praten met uw zorgverleners.

Aanvullende informatie

Wilt u meer weten over borstkanker ? Bezoek de volgende websites:

Stichting tegen Kanker: Immunotherapie
go.msd.com/stk-immuno

European Society for Medical Oncology (ESMO):
go.msd.com/esmo-guide-nl

4.

Wat zijn de bijwerkingen van immunotherapie?

Wat is een bijwerking en waarom treedt ze op ?

Tijdens of na een medische behandeling kunnen er ongewenste reacties optreden, deze noemt men bijwerkingen. Zoals andere antikankerbehandelingen kan immunotherapie bijwerkingen hebben.

Of u bijwerkingen zal ondervinden en in welke mate verschilt sterk van persoon tot persoon en is moeilijk te voorspellen.
Tijdens en na de behandeling met immunotherapie is het belangrijk om waakzaam te zijn voor ongewenste reacties en deze te melden aan je behandelend team.

Waarom kunnen er bij immunotherapie bijwerkingen optreden?

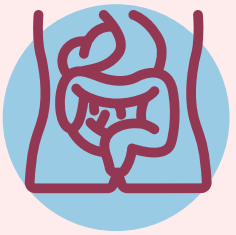
Immunotherapie verhoogt de activiteit van het immuunsysteem; hierdoor maakt het immuunsysteem soms fouten en valt het ook de gezonde cellen van het lichaam aan. Indien dit gebeurt zal het gezond weefsel van het lichaam dat aangevallen wordt "ontsteken", men spreekt dan van een autoimmuunreactie.

Bijwerkingen van immunotherapie kunnen in elk orgaan van het lichaam voorkomen. Het is dus belangrijk om waakzaam te zijn, zelfs voor klachten die banaal lijken.

Wat zijn de meest voorkomende bijwerkingen ?

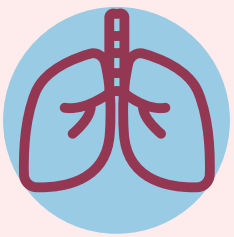
Algemeen welzijn
Ongewone moeheid of zwakte

Spijsverteringsstelsel
Diarree (soms met bloed of slijmvlies), hevige buikpijn

Huid
Jeuk, huiduitslag

Longen
Kortademigheid, hoesten

Hormonale verstoring
Vermoeidheid, gewichtsverlies, misselijkheid/braken, overmatige dorst of eetlust, overmatig en/of vaak urineren.

Andere minder frequente symptomen
Hoofdpijn, verwardheid, spierzwakte of -pijn, gevoelloosheid, pijnlijke of gezwollen gewrichten, onverklaarde koorts, snel blauwe plekken krijgen, verminderd gezichtsvermogen

Wat te doen in geval van bijwerkingen?

Jijzelf zal het snelste merken wanneer er iets niet pluis is in je lichaam. Het is heel belangrijk dit te **melden aan je medisch team.** Zij zijn experten in immunotherapie en zullen je kunnen vertellen wat je klachten betekenen en hoe je deze kan verlichten. Ze zullen bijvoorbeeld bepaalde aanpassingen in je dagelijkse routine aanraden of een zalf of geneesmiddel voorschrijven. **Een snelle aanpak van de bijwerking is essentieel**. Dit om de klachten te verlichten, maar ook om te voorkomen dat de symptomen zouden verergeren en uiteindelijk zouden leiden tot het stopzetten van de behandeling.

Notities

Schrijf hier al je opmerkingen en vragen neer. Op die manier kan je ze gemakkelijk bespreken met je zorgverleners.

Aanvullende informatie

Voor meer informatie over mogelijke bijwerkingen van immunotherapie, scan de onderstaande code om de specifieke brochure te lezen:
go.msd.com/brochure-bijwerkingen

Voor andere informatiebronnen kunt u ook de volgende site raadplegen:
European Society for Medical Oncology (ESMO):
go.msd.com/esmo-guide-nl

Aanvullende informatie

Andere interessante websites

Hieronder vind je nog andere, nuttige informatiebronnen die je kunnen ondersteunen na je kankerdiagnose:

kankerinfo
0800 15 802

Voor al uw vragen over kanker:
www.kanker.be/info

Klare Kijk op Kanker - Kanker helder uitgelegd

Stichting tegen Kanker

Ik word bestraald

Gyncas - organisatie voor vrouwen met gynaecologische kanker

Referenties

1. https://kanker.be/kanker/ Last accessed on 04/2025.
2. https://kanker.be/kanker/baarmoederhalskanker/soorten-baarmoederhalskanker-en-anatomie-van-de-baarmoeder/#anatomie-van-baarmoederhals. Last accessed on 06/2025.
3. https://www.cancer.org/cancer/types/cervical-cancer/about/what-is-cervical-cancer.html. Last accessed on 06/2025.
4. https://www.cancer.org/cancer/types/cervical-cancer/detection-diagnosis-staging/staged.html. Last accessed on 06/2025.
5. https://kanker.be/kanker/baarmoederhalskanker/behandeling-van-baarmoederhalskanker/ Last accessed on 06/2025.
6. Cancer of the Cervix Uteri https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ijgo.12611. Last accessed on 06/2025.
7. https://www.esmo.org/content/download/6675/115556/1/EN-Cervical-Cancer-Guide-for-Patients.pdf. Last accessed on 06/2025.
8. https://www.uzleuven.be/nl/conisatie-van-baarmoederhals. Last accessed on 06/2025.
9. www.cancer.gov/about-cancer/treatment/types/immunotherapy. Last accessed on 06/2025.
10. www.cancer.gov/about-cancer/treatment/types/immunotherapy/checkpoint-inhibitors. Last accessed on 06/2025.
11. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8999051 Last accessed on 06/2025.
12. Kersten K et al. Frontiers in Immunology. Chemo-immunotherapy to relieve tumor-induced immunosuppression. 2015; 6: 516. Last accessed on 06/2025.
13. https://www.cancer.org/cancer/managing-cancer/side-effects/sexual-side-effects/pelvic-radiation.html. Last accessed on 06/2025.
14. www.esmo.org/forpatients/patient-guides/immunotherapy-side-effects. Last accessed on 06/2025.
15. https://www.who.int/health-topics/cervical-cancer?os=os%2F&ref=app#tab=tab_1. Last accessed on 06/2025.
16. https://www.kanker.nl/soorten-behandelingen/bestraling/de-behandeling-met-bestraling/inwendige-bestraling-brachytherapie. Last accessed on 06/2025.

Je zorgverleners

Tijdens je behandelingstraject leer je verschillende zorgverleners kennen. Zij werken allemaal samen aan je behandeling. Noteer hier de contactgegevens en de functie van je behandelend team als geheugensteuntje.

Gynaecoloog

Oncoloog

Huisarts

Andere functie

Andere functie

Andere functie

Notities

Schrijf hier al je opmerkingen en vragen neer. Op die manier kan je ze gemakkelijk bespreken met je zorgverleners.

Digitale versie brochure

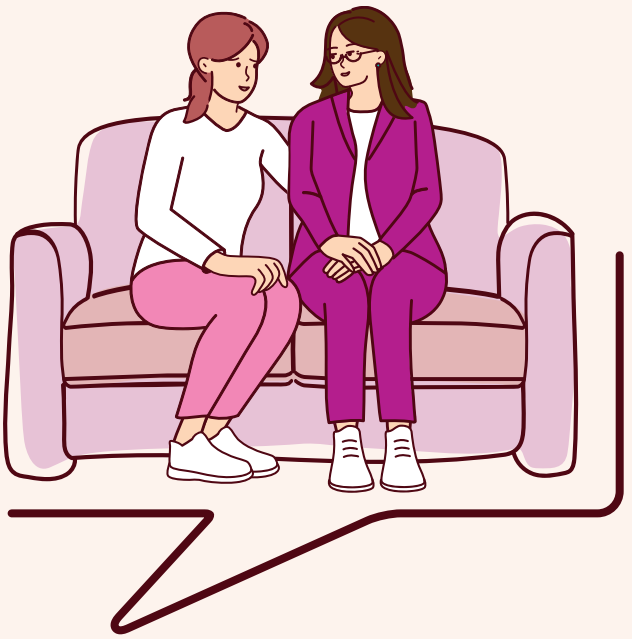
Heb je graag een digitale versie van deze brochure?
Deze bekom je zo:

- **Scan deze QR** code met je smartphone:

Typ dit adres in je internetbrowser

- go.msd.com/brochure-baarmoederhalskanker

Dit document vervangt het advies van je arts niet. Raadpleeg zeker je medisch team voor meer informatie over je ziekte en behandeling.

Deze brochure werd ontwikkeld in samenspraak met patiënten en Gyncas.

Patients included

MSD Belgium BV, Vorstlaan 25, 1170 Brussel, België
BE-NON-02408 - Date of last revision 06/2025